

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 4. Quid dicendum de mercede Conductorum ad operas?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

ea occasione lucratus fuisset; quia licet venditor solum teneatur emptori ad in-teresse intrinsecum, ex *L. si sterilis. §. Cum per venditorem*, si de act. empt. id tamen peculiare est in contractu emptio-nis ad vitandas lites, & exorbitans à jure communi; quare ad alios contra-ctus extendi non debet. Ex hoc sequit-ur, Locantem Titia domum, in habita-tione auspicianda Calendis Maji ex con-ventione, non potuisse bona conscien-tia pretium, seu pensionem exigere, ac recipere pro toto anno, in casu, quo, quia prior Conductor in eadem domo, mandato Principis arrestatus, per me-dium annum habitationem (à Titia con-ductam) ingredi non valuit, illa non vacuata à Conductore antecedente.

§. 4.

*Quid dicendum de mercede
Conductorum ad
operas?*

1533 **N**otum est, non tantum locari, & con-ducere res; sed etiam operas, seu personas ad præstandum Conductori certos labores, in vinea, agro, famu-latu, &c. Circa istam conductionem, & locationem variè communiter dubita-tiones subnasci solent, hoc loco brevi-ter expediendæ. Prima est, an opera-rio conducto debeatur integra merces, quando per eum non stat, non perfici laborem, ad quem conductus est? *g.* quod non, ratio sumitur ex n. seqq. ubi dicimus Locatorem domus posse à Con-ductore illius exigere totam pensionem, quando per Conductorem domus stat, domum non fuisse ab ipso habitam; ergo nec locator operæ potest exigere totam mercedem, quando per ipsum stat, quod conductori præstita non sit opera, pro qua ille conductus fuit: si autem stat per Conductorem operæ alterius, à conducto non fuisse operam præstitam, hic licite, ac justè exiget to-tam mercedem. Unde qui conduxit Titium constituta certa mercede pro diurno labore, v. g. *describendo*; si Con-ductor Titium in alia distrahat, ut pro-pterea paucis duntaxat horis scripserit,

Titius conductus justè peret mercedem sibi constitutam; si autem per Titium stat, non esse præstitam scriptionem, nisi quarta parte temporis, ad quod con-ductus fuit, non debetur ei merces, nisi pro rata.

1534 **Q**uari autem potest, an, si contin-gat, conductum pro labore diurno, conductore impediente, potuisse labo-rare tantum media die, sed altero di-midio impedisse operam suam, con-ductus nihilominus possit exigere totam mercedem pro labore diurno à primo Conductore? *g.* quod non, ita Car-dinal. de Lugo tom. 2. de Just. D. 29. sect. 3. n. 54. ratio sumitur ex dict. Nam, si per conductorem domus ad annum, stat, quod anno solum dimidio eam ha-bitaverit, & Locator interim altero di-midio alii locaverit, conductor non te-netur nisi ad pensionem dimidiam; cum eò casu locator recipiat totam pensio-nem locationis annuæ, ut ponit casus; ergo similiter Conductor operæ ad la-borem diurnum, si per ipsum stetit, quod conductus laboraverit die solum dimidio, si hic altero dimidio locavit suam operam, non tenebitur huic, nisi ad mercedem diei mediæ; quia per hoc nihil patitur conductus, cum recipien-do mercedem laboris pro altero diei dimidio à secundo conductore, reci-piat totam mercedem pro labore diurno.

Diana tom. 2. tr. 6. resol. 14. censet, in 1535 casu, quo per conductorem operæ stetit, quod conductus laborem diurnum non præstiterit, conductorem liberari à mercede solvenda, si conductum tem-pestivè monuit, quod non egebit ejus opera, & hic adhuc potuit aliis locare suam operam, sed noluit; vel alium conductorem non invenisset, esto à priori non fuisset conductus; quia sic conductor non est causa damni, quod patitur conductus; non in primo, quan-do potuit, sed noluit alteri locare suam operam; quia sic ipse causat defectum mercedis, liberè omittendo locatio-nem operæ suæ, cum potuisset; 2. et-iam quando non habuisset alium Condu-ctorem, esto conductori primo non lo-casset, quia si à nemine fuisset alias con-ductus, conductor non est causa lucri cessantis operario.

1556 Contrarium tamen est probabilius, Conductorem teneri operario prestare totam mercedem, si non per hunc, sed illum stetit, quod operarius laborem non prestiterit, & hic alteri suam operam non locavit recepta mercede; id, quod etiam colligitur ex L. sed ad des. ff. h. t. §. 9. ibi: *Cum quidam Exceptor (intellige librarius, qui describit) operas suas locasset, deinde is, qui eas conduxerat, decessisset: Imperator Antoninus eum Drvo Severo rescripsit ad libellum exceptoris, in hac verba: Cum per te non stetitse proponas, quo minus locatas operas Antonio Aquila solvires, si eodem anno mercedes ab alio non accepisti, fidem contra eius impleri æquum est; & L. qui operas. 38. ff. eod. ibi: Qui operas suas locavit, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non stetit, quo minus operas prester.*

1557 Ad rationem Dianæ ꝑ. operario deberi mercedem à Conductore vi contractus, non minus, quam suas ei operas debeat operarius; sed hic debebat illas vi contractus conductori, licet alius illi post contractum initum constituere voluisset duplam mercedem; ergo etiam Conductor operario debet mercedem vi contractus, licet alius illi post contractum initum laborare voluisset pro dimidia mercede; ergo etiam si per conductorem stetit, ne fierent opera conductæ, licet tempore, quo feriabatur operarius sic volente Conductore, nulli locaverit operam suam etiam cum potuisset, utpote securus jam de mercede sua, sibi pacta; cum nullam habeat obligationem iustitiae, tali casu locandi alteri suam operam; & lucrando apud alium mercedem) utiliter gerere negotium primi conductoris; sic nimirum liberando à solutione mercedis pactæ pro rata receptæ ab alio Conductore.

1558 *Quæstio altera est, an in casu, quo quis famulam conduxit ad servitium annuum, hic autem post anni quadrantem discedat, conductor ei solvere debeat mercedem pro rata temporis, quo servivit? In hac quæstione censet Azor p. 3. instit. moral. l. 8. c. 13. q. 6. nihil deberi famulo, nimirum in poenam, quod dominum fraudet famulatu debito ex contractu oneroso, si scilicet re-*

Tom. III.

cedat invito domino, & sine rationabili causa per dominum cognita, & probata; unde etiam in pluribus locis per statuta cautum est, ne talis domini desertor ab alio in famulatum recipiatur; sic Azor.

In hac quæstione videtur dicendum 1. si nulla rationabilis causa relevet talem desertionem, & exinde damnum aliquod sequatur domino, juxta hujus æquam æstimationem, licite diminui mercedem, si quæ illi debita foret pro famulatu præterito; nam injustè læsus merito damnum reperit; ubi autem famulo, ad certum tempus conducto, nulla suppetit rationabilis causa recedendi, dominus injustè læditur; ergo si quod damnum exinde patitur, licite diminuit mercedem, si quæ illi foret debita pro famulatu præterito, secundum æquam æstimationem damni, sic Haunold. tom. 4. de just. tr. 10. n. 565.

Dicendum 2. quantum est vi juris naturalis, & seclusis statutibus localibus, de quibus Molina D. 505. & seq. in casu, quo famulus, ex causa urgente, & rationabili discedit intra tempus conventum, domino rationabiliter non invito, ei jure naturæ deberi pro rata temporis servitio impensam mercedem; sic Cardinalis de Lugo cit. sect. 3. n. 56. nam si complevisset totum tempus, deberetur illi merces integra; ergo si solum ex dimidio, v. g. debebitur dimidia; id quod semper intelligendum 1. si debite servivit, (cæteroque enim pro rata neglectarum operarum cum damno domini tenebitur ad restitutionem) 2. si causa discedendi siturgens, nec inde damnum sequatur Domino ex defectu operarum non reparabilem, nisi novis impensis, dum alius conducatur; nam famulus vi contractus ad certum tempus ex iustitia tenetur, ne dominus defectu operarum, ad quas tenetur, intra tempus conductum, damnum patiat, secus enim agendo, ageret contra naturalem obligationem contractus.

Quæstio 3. est, an, si dominus famulum dimittat ante finem temporis conventi, teneatur hinc prestare mercedem integram? ꝑ. Si cum dimittit sine justa causa, teneri pro rata temporis, quo debite servivit, imo, & resi-

Aaa

duo

quo, si dimissus intra illud non reperiat, ad quem conducatur; nam famulus vi contractus acquisivit jus ad totam mercedem sibi solvendam à domino pro conducta opera ad unum annum v. g. sicut dominus ad totam operam sibi præstandam à famulo; ergo, sicut, si per dominum non stat, sibi non præstari operam culpa famuli, non tenetur dominus solvere mercedem pro rata, & damno secuto potest detrahere æstimationem ex mercede servitii præstiti; sic, si stat per dominum, non exhiberi operam ab isto, tenebitur famulo solvere mercedem pro rata, & damno secuto addere æstimationem servitii non præstiti à famulo culpa domini; at sic contingit, quando famulus sine justa causa intra tempus conventum, rejicitur à Domino ergo.

1561 Quæstio 4. est, an famulus habeat jus exigendi totam mercedem, non obstante, quod per notabile tempus morbo impeditus non potuerit famulari? videtur probabilius negandum; nam quando per Locatorem stetit, etiam sine ejus culpa, quod rem locatam conductor habere posset ad ejus usum, pensio, aut merces non debetur pro rata ejus temporis, ut constat ex supradictis, & colligitur ex L. si uno. §. item, cum quidam. ff. locati; ergo similiter, quando per conductum, seu Locatorem operarum stetit, etiam sine sua culpa, quod conductor operas locatas habere posset ad earum usum, pensio aut merces non debetur pro rata temporis prout colligitur ex L. qui operas. 38. ff. locati, ibi: qui operas suas locavit, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non stetit, quo minus operas præstet; nec obstat regula juris. 42. imputari non debet ei, per quem non stetit, si non facit, quod per eum fuerat faciendum, & reg. 66. cum non stat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset, nam hoc solum procedit in dispositionibus mere gratuitis; non autem in contractibus onerosis, ut alibi diximus.

1562 Dices tamen L. per hanc Legem. 7. C. de advocat: diversorum Judic. §. 6. dicitur, advocatis fiscalibus competere, ut salarium totius anni, intra quem mo-

riuntur, hæredibus perfolvatur, ibi: his quoque illud adjiciendum, ut si quis Patroni adeptus gradum, fatali die obierit, universa totius anni salaria, ex quo hoc idem officium peragere cœperit, ad hæredes, seu successores suos, sive liberi, sive extranei fuerint, transmittendi tam ex testamento, quam ab intestato, liberam habeat facultatem; ergo per argumentum à contrario aliis non debetur. Idem videtur dici de aliis advocatis, in L. 1. §. Divus Severus ff. de variis, & extraordin. cognit. ibi: Divus Severus ab hæredibus advocati mortuo eo prohibuit mercedem repeti; quia per ipsum non steterat, quo minus causam ageret. Resp. Non esse sensum, quod per ipsum non steterit ratione mortis supervenientis; sed ex culpa, vel causa Clientis, quod bene colligit Lugo ex plusquamperfecto: steterat; ergo sicut advocatus lucratur mercedem, etiam obsequio non præstito, sic etiam famulus lucrabitur, quando per ipsum non stat.

Resp. Legem 7. agere de Advocatis 1561 Fiscalibus, & his deberi totum salarium, esto moriantur intra tempus conventum, esse speciale iuris privilegium, ratione muneris concessum; nec ab hoc ad alios recte argumentum duci, ad L. Divus Severus, respondet P. Rebellus lib. 14. q. 14. n. 6. cum aliis, illud esse speciale in advocato propter consuetudinem, ex qua oritur tacitus consensus dandi, etiam si absque culpa operam postea non præstet. Coeterum rectius solutio petitur ex ipso textu, & illis verbis: quia per ipsum non steterat; quæ sunt præteriti plusquamperfecti, & denotant, tempus ante mortem, quo paratus erat exhibere operas; & quia, quo minus ab ipso vivente non præstarentur, ipse impedimento non fuit, non debere eo mortuo mercedem repeti ab ejus hæredibus; non igitur, quia morte impeditus fuit, sed quia aliunde, cum ipse posset, & vellet; Sic Cardinalis de Lugo cit. n. 59.

Præter hæc not. probabilius esse, dominum non teneri ex Justitia ad expensas necessarias pro famulo ægrotante; contractus enim, quo tenetur operarum conductor, non extendit se, nisi ad mercedem; alius enim titulus, in quo fun-

fundatur obligatio iustitiae, non extat; quid porro titulo charitatis? traditur in præceptis secund. tabul. Coeterum si sponte faciant, præsumuntur donare vel excharitate, vel liberalitate; quin postea earum titulo illis liceat de mercede detrudere. Et quoniam, ubi conductio famuli facta est ad certum tempus, v. g. ad annum, hoc elapso contractus finitur, non tenebitur famulus, si nolit, supplere tempus; si v. g. intra annum per mensem infirmus fuit; quid porro tali casu ratione mercedis integræ dicendum sit habetur à n. 1561.

ARTICULUS II.
De obligationibus Conducto-
ris, & Locatoris.

Non agimus hic de obligatione solvendi mercedem, quam habet Conductor rei, vel operarum (nani de hoc dicemus in sequentibus) sed nonnullis aliis casibus, quæ evenire possunt in hoc contractu, ut est revocatio rei, vel operæ locatæ; culpa ex parte huius, vel illius in deterioratione, vel interitu rei &c.

§. 1.

An locator rei quandoque possit
Conductorem expellere a re
locata?

1565 Prima dubitatio est, an id possit finito tempore locationis? R. quod sic; nam finito termino locationis jus omne, quod habebat ex contractu Conductor exspiravit; consequenter rem alienam injustè detineret, & cum injuria domini, non amplius obligati ad relinquendum illi ullum rei prius conductæ usum; & in tali casu Locator etiam propria auctoritate Conductorem expellere potest, & suam sibi rem vindicare, ut est communis, & tenet Haunold. tom. 4. de Just. tr. 10. n. 543. quod verum est, licet Conductor offerret pensionem, etiam duplo majorem; nam & ipse Locator, durante locationis tempore, teneatur Conductorem in usu rei locatæ tolerare, quantumvis alius pro eadem offerret

Tom. III.

pensionem etiam duplo majorem; quia stringit eum obligatio contractus nondum finiti, ut habetur in L. si olei 21. C. de locat. & conduct. ibi: Si olei certa penderatione fructus anni locasti, de contractu bona fide habito, propter hoc solum, quod alter majorem obtulit ponderationem, recedi non oportet.

Altera dubitatio est, an id possit quandoque etiam nondum finito tempore locationis? R. ex L. AEd. 3. C. cod. ubi ad quæstionem à Callimorphonia propositam, an inquilinus expelli possit? respondetur: ade, quam re conductam habere dicit, si pensionem domino in solidum solvisti, invitam re expelli non oportet, nisi propriis usibus dominus eam necessariam esse probaverit, aut corrigere domum maluerit; aut in male in re locata versata es. Nam ex hoc textu habetur propter 4. causas inquilinum à Domo conductæ, tamen si tempus conductionis finitum non sit, expelli posse: nimirum, si tempore debito pensionem non solvat; si dominus probaverit eam suis usibus esse necessariam; si eam corrigere velit; si Conductor in re locata male versetur. In hoc tamen casu existimat Zoësius in tit. 65. l. 4. C. q. 11. Columnum, vel Conductorem non posse expelli propria auctoritate, si intra biennium non solverit, sed de hoc dicemus infra.

Coeterum circa præsentem juris dispositionem, plura debita sunt 1. an nihilominus expelli possit conductor, & quidem quoad primam causam in L. 3. de pensione non soluta, an si in contractu locationis conventum esset, ut sub certa poena nec Conductor ante tempus expelli, nec spontè recedere possit non soluta pensione? 2. an, ut expelli possit, sufficiet primi anni pensionem non esse solutam?

Ad 1. R. spectata rei natura id pendere ex intentione eorum, qui tale pactum inierunt; unde si locator non intendit cedere juri, ubi conductor non observat observanda, sed tantum, ut Locatori integrum esset expellere, modo poenam adjectam solveret, non obstante tali pacto poenali, Conductorem expellere poterit, poena tantum soluta, id quod videtur dici L. 54. §. 1. ff. h. t. ibi

Aaa 2

inter,

1566

1567